T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

COP31 TÜRKİYE ANTALYA

21 Ekim 2026

Sayı : 30824082-610-17086006
Konu : Yazılı Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:
-Dosya (1 Takım)

Mustafa Kemal Mahallesi Eskişehir Devlet Yolu (Dumlupınar Bulvarı) 9. km. No: 278 Çankaya / Ankara
İrtibat:Yurdagül GÜNEŞ Tel: 410 14 46
Faks:418 74 63 e-posta: haydar.demirer@csb.gov.tr elektronik ağ: www.csb.gov.tr

7/42271 64131

DİYARBAKIR MİLLETVEKİLİ
SAYIN SERHAT EREN'İN
TBMM 7/42271 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVABI

SORULAR

Son yıllarda Diyarbakır başta olmak üzere bölge genelinde kaya petrolü ve kaya gazı çıkarımına yönelik faaliyetlerin olağanüstü bir hızla genişletildiği görülmektedir. Mevcut veriler; bu sürecin tekil projelerden ibaret olmadığını, aksine bütünlüklü bir enerji-politik yeniden yapılandırma süreci olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim, Bismil ilçesinde yaklaşık 600 bin dönüm alanın kaya petrolü faaliyetleri için tahsis edildiği, buna ek olarak Çınar ve Mazıdağı (Şemrex) hattında yaklaşık 451 bin dönüm yeni alanın ruhsat sahalarına dahil edildiği ve toplamda 1 milyon 51 bin dönümü aşan bir alanın doğrudan bu faaliyetlerin kapsamına alındığı bilinmektedir.

Resmi kararlarla Diyarbakır'daki mevcut yaklaşık 10 bin hektarlık sahaya 44 bin 851 hektar yeni alanın eklendiği, MAPEG tarafından verilen ruhsatlarla yüzbinlerce dönümlük tarım arazisi, mera ve doğal alanın petrol arama ve çıkarma faaliyetlerine açıldığı anlaşılmaktadır. Daha da çarpıcı olan ise bu sürecin hedef ölçeğidir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yapılan açıklamalarda, yalnızca Bismil sahasında yürütülen çalışmaların 7 milyon 200 bin dönüme kadar genişletilebileceği ifade edilmektedir. Bununla birlikte, sadece Diyarbakır ile sınırlı kalmayan bir genişleme söz konusudur. Batman ve Mardin'i kapsayan 615 milyon m^2, Mardin ve Şırnak hattında ise 598 milyon m^2 alan için ruhsat sürelerinin uzatıldığı; ayrıca Siirt-Batman hattında yeni petrol işletme ruhsatlarının verildiği görülmektedir. Toplamda 1 milyar 756 milyon m^2 yeni alanın petrol ve gaz faaliyetlerine açıldığı bu süreçte, bölge genelinde son 5 yılda 350 bin dönüm tarım arazisinin kaybedildiği belirtilmektedir.

Kaya petrolü ve kaya gazı çıkarımında kullanılan hidrolik kırma yöntemi; her bir kuyu için yüz binlerce metreküp su kullanımı, yüzlerce kimyasal maddenin yer altına enjekte edilmesi ve geri dönüşü olmayan su kirliliği gibi sonuçlar doğurmaktadır. Bu süreçte kullanılan bazı kimyasalların (PFAS vb.) doğada parçalanmayan ve insan sağlığı açısından ciddi riskler taşıyan maddeler olduğu bilimsel olarak ortaya konulmuştur. Bu faaliyetlerin; yer altı ve yer üstü su kaynaklarının kirlenmesine ve tükenmesine, tarım ve hayvancılığın sürdürülemez hale gelmesine, mera ve orman alanlarının yok olmasına ve ekolojik dengenin geri dönülmez biçimde bozulmasına yol açacağı açıktır. Aynı zamanda geçim kaynaklarının ortadan kalkması, kırsal nüfusun yerinden edilmesi ve zorunlu göç riskinin artması bu sürecin toplumsal sonuçları arasında yer almaktadır. Tüm bu gelişmeler birlikte değerlendirildiğinde; söz konusu politikaların yalnızca enerji üretimiyle sınırlı olmadığı, doğrudan yaşam alanlarını, üretim ilişkilerini ve bölgesel demografiyi etkileyen çok boyutlu bir süreç olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda;

1) Diyarbakır ve çevresindeki projeler için kaç adet "ÇED gerekli değildir" kararı verilmiştir?

2) Bu kararların bilimsel dayanakları nelerdir?

3) Hidrolik kırma faaliyetlerinin çevresel etkilerine ilişkin yapılmış bir etki analizi var mıdır?

4) Yer altı ve yer üstü su kaynaklarının korunmasına yönelik hangi önlemler alınmaktadır?

5) Dicle Havzası ve Hevsel Bahçeleri'ne etkilerine ilişkin bir değerlendirme yapılmış mıdır?

6) Bu faaliyetlerin hava, su ve toprak kirliliği üzerindeki etkileri düzenli olarak ölçülmekte midir?

7) Bağımsız çevresel denetim mekanizmaları var mıdır?

8) Bu projelerin Türkiye'nin iklim hedefleriyle uyumu nasıl değerlendirilmektedir?

9) Ekolojik tahribatın geri dönüşüne yönelik bir plan mevcut mudur?

10) ÇED süreçlerinin hızlandırılması veya muafiyet verilmesinin gerekçesi nedir?

11) Kaya petrolü ve gazı faaliyetlerinin bulunduğu bölgelerde hava, su ve toprak kalitesine ilişkin düzenli ölçümler yapılmakta mıdır? Yapılıyorsa bu veriler kamuoyuyla paylaşılmakta mıdır?

12) Hidrolik kırma sonrası ortaya çıkan kimyasal atıkların bertarafı nasıl sağlanmaktadır? Bu atıkların depolanması ve taşınması hangi standartlara göre yapılmaktadır?

13) Yer altından çıkarılan ve ağır metaller içeren atık akışkanların çevreye karışmasını önlemek için hangi teknik önlemler alınmaktadır? 1

14) Aynı bölgede yürütülen çok sayıda enerji projesinin kümülatif çevresel etkilerine ilişkin bir değerlendirme yapılmış mıdır?

15) Bu projelerin Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası çevre sözleşmeleri ve iklim anlaşmalarıyla uyumu nasıl değerlendirilmektedir?

16) Yerel halkın bu projelere ilişkin bilgilendirilmesi ve karar alma süreçlerine katılımı nasıl sağlanmaktadır?

17) Bu projelere karşı yapılan itiraz ve başvuruların sayısı nedir? Bu başvuruların kaçı kabul edilmiştir?

18) ÇED süreçlerinde meslek odaları ve bilim insanlarının görüşleri dikkate alınmakta mıdır?

19) Bu faaliyetler nedeniyle zarar gören ekosistemlerin rehabilitasyonu için hazırlanmış bir plan var mıdır?

20) Projelerin sona ermesi halinde sahaların eski haline getirilmesine ilişkin yükümlülükler nelerdir?

CEVAP

Bakanlığımız ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında (https://ced.csb.gov.tr/) yer alan "DUYURULAR" başlığı altından "ÇED Duyurularına erişmek için tıklayınız" (https://eced-duyuru.csb.gov.tr/eced-prod/duyurular.xhtml) sekmesi kullanılarak sektörlere ve illere göre 2014 yılı itibariyle verilen ÇED kararlarına ulaşılabilmektedir.

ÇED Yönetmeliğinin 45- Madencilik projeleri; başlığı altında "d) Maden arama projeleri (Sismik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, Jeolojik haritalama, jeofizik etüt, karot, kırıntı ve numune alma vb. yöntemlerle yapılan aramalar hariç) hükmü yer almaktadır." belirtilen istisnai arama yöntemleri ile arama projeleri ÇED yönetmeliği kapsamında değerlendirilmemekle birlikte bunların izin süreçleri ile izleme ve denetimleri Bakanlığımız/İl Müdürlüklerimiz tarafından yapılmaktadır.

Diğer taraftan ÇED Yönetmeliğinin EK 1 Listeleri kapsamında Bakanlığımıza müracaatta bulunulan projelerle ilgili olarak Yönetmeliğin 8. maddesi gereğince ilgili kurum ve kuruluşlardan oluşan bir İnceleme-Değerlendirme Komisyonu teşkil edilmektedir. ÇED sürecinde sunulan tüm rapor, dosya ile diğer tüm bilgi ve belgeler bu komisyon tarafından incelenip değerlendirilmekte, komisyon üyesi kurumların kendi mevzuatları kapsamındaki değerlendirmeleri dikkate alınarak karar verilmektedir. Ayrıca Ek-2 kapsamındaki projelerde de proje özelinde ilgili kurum/kuruluşlardan görüşler alınarak bahse konu projelere ÇED Yönetmeliği kapsamında karar verilmektedir.

Ayrıca ÇED Yönetmeliği kapsamında yürütülen ÇED süreçleri Bakanlığımız/İl Müdürlüklerimiz internet adresinde başvuru aşamasından başlamak üzere her aşamada yayınlanmakta olup, Bakanlığımıza /İl Müdürlüklerimize projeler hakkında iletilen tüm görüş ve önerilere yönelik çalışmalar ve tedbirlere ÇED Raporlarında yer verilmekte olup Bakanlığımız /İl Müdürlüklerimiz ve ilgili komisyon üyesi kurumlar/kuruşlar tarafından da değerlendirilmektedir.